

Wat betekent het voor mij als ik zeg “Ik ben christelijk gelovig”

Heilige huisjes, Herentals 2015

1. Inleiding

Hoe vat men een zoektocht van vele jaren samen in een notendop van een half uur? Dat is zo ongeveer de opdracht die mij vanavond gesteld werd.

Alhoewel mijn ouders niet praktiserend waren, groeide ik op in een christelijke omgeving. Ik bezocht het katholiek onderwijs en consequenter wijze ging ik vervolgens naar de Katholieke Universiteit Leuven om er geneeskunde te studeren. Het waren de woelige jaren '68 maar het was ook een tijd waarin studentinnen de eerste twee studiejaar niet op kot mochten maar opgeborgen werden in een peda onder de hoede van min of meer vrome kloosterzusters. Deze maatregel was voldoende om gedurende deze twee jaar tenminste eenmaal van het geloof te vallen. Er werd ons een unieke gelegenheid geboden om achter de religieuze coulissen te kijken en het schril contrast te ervaren tussen theorie en praktijk. Mijn opleiding heelkunde begon ik wel in Leuven maar vervolledigde deze in Nijmegen en later in Duitsland. Hier kwam ik in contact met het protestantisme en ontdekte welke stichtende invloed oecumene kan hebben op zowel katholieken als protestanten. Met de zeer traditionele, haast folkloristische beleving van geloof toentertijd in Vlaanderen kon ik als volwassen vrouw niets meer aanvagen, maar hier leerde ik het belang van de Schrift kennen.

In Duitsland kwam ik ook in contact met leven en werken van Edith Stein, een ontmoeting die mij blijvend gekenmerkt heeft.

2. Belang van Edith Stein

Waarom voel ik mij dermate aangetrokken door Edith Stein? In de zoektocht van Edith Stein vind ik heel wat terug van mijn eigen zoeken, mijn eigen twijfels, het willen begrijpen om uiteindelijk gegrepen te worden. Daarom is zij een heilige die mij helemaal niet meer loslaat. Wat Edith Stein voor mij betekent kan ik het best samenvatten met de woorden van een groot filosoof Karl Jaspers:

“De waarde van een mens drukt zich niet uit in zijn prestaties, zijn virtuositeit of zijn verstand. Waardevol is een mens, wanneer van hem of haar een reinigende werking uitgaat, wanneer hij of zij een kracht uitstraalt die ons doet groeien.”

Edith Stein straalt deze kracht zeker uit en graag zou ik u willen tonen hoe wij, dankzij haar boodschap kunnen groeien. Zij is dus van belang voor elk van ons als persoon, als individu.

Maar Edith Stein is ook van groot belang voor de kerk. Dit werd bevestigd in de zalig- en heiligverklaring maar werd uitdrukkelijk beklemtoond door haar “benoeming” tot co-patrones van Europa, samen met Brigitta van Zweden en Catharina van Siena.

In het Motu proprio bij haar nominatie tot co-patrones van Europa heeft Johannes Paulus II dit nog eens samengevat als een boodschap voor ons allen:

“Niemand zal betwijfelen dat in de globale geschiedenis van Europa het christendom een centraal en karakteristiek element is, nog versterkt doordat het gebouwd is op het fundament van het klassieke erfgoed en versterkt door de veelvuldige bijdragen uit verschillende etnisch-culturele stromingen die elkaar in verloop van tijd opgevolgd hebben. Het christelijk geloof heeft de cultuur van het continent gevormd en zich zo onscheidbaar verbonden met zijn geschiedenis, dat het onbegrijpelijk is wanneer men niet zou verwijzen naar die gebeurtenissen die aanvankelijk tot de evangelisering geleid hebben, en waarin het christendom, ook na de pijnlijke scheiding tussen Oost en West, zich doorgezet heeft als de religie van de Europeanen. .. [de christenen] hebben de plicht een bijzondere bijdrage te leveren tot de opbouw van Europa. Deze bijdrage zal nog waardevoller en werkzamer zijn naarmate het de christenen lukt zich zelf in het licht van het evangelie te vernieuwen. Op deze wijze kunnen zij die lange geschiedenis van de heiligheid verder voeren, die door de verschillende regio's van Europa gaat en dit gedurende tweeduizend jaar en waarin de officieel erkende heiligen hoogtepunten zijn en een voorbeeld voor alle mensen.”

3. Edith Stein biografische gegevens

“Op 12 oktober 1891 werd ik, Edith Stein, dochter van de overleden koopman Siegfried Stein en zijn echtgenote Auguste, geboren Courant, geboren in Breslau.

Ik ben pruisisch staatsburger en jodin”

Met deze woorden begint de levensloop, geschreven door Edith Stein, in het nawoord van haar thesis voor het behalen van de titel van Doctor in de wijsbegeerte.

Het zijn geen formele bewoordingen maar een geleefd getuigenis. Als jodin zal ze vermoord worden.

Het was ook niet “zomaar” een 12° oktober maar in het jaar 1891, was dit Jom Kippoer, de Grote Verzoendag. Zowel voor Edith Stein als voor haar moeder was deze geboorte dag van zeer grote symbolische betekenis.

Zelf schrijft zij: *“De grootste joodse feestdag is de Verzoendag: de dag waarop eens de Hogepriester het Heilige der heiligen binnentrad en het zoenoffer voor zichzelf en heel het volk opdroeg, nadat eerst de ‘zondebok’, waarop alle misdaden van het volk geladen waren,*

de woestijn was ingedreven. Dit is alles nu niet meer. Doch ook nu nog wordt de dag biddend en vastend doorgebracht en wie nog iets voor zijn Jood-zijn voelt, gaat op die dag naar de 'tempel'...

Voor mij had die dag nog een bijzondere betekenis: ik was op Verzoendag geboren en mijn moeder heeft die dag steeds als mijn geboortedag beschouwd, ofschoon de dag voor de gelukwensen en geschenken, 12 oktober was. Zij heeft aan dit feit altijd grote waarde gehecht en ik geloof, dat dit meer dan al het andere ertoe heeft bijgedragen om haar jongste kind voor haar bijzonder dierbaar te maken."

Haar vader sterft als Edith Stein twee jaar oud is en haar moeder neemt niet alleen de opvoeding van zeven kinderen op zich maar ook de leiding van een houthandel. In de ogen van Edith was haar moeder hét voorbeeld van de sterke, zelfbewuste en zelfstandige vrouw. Moeder Stein was een streng gelovige Joodse vrouw. De Sabbat was een absolute rustdag waarop er zeker niet mocht gewerkt worden en ook niets getild. Zoals in vele Joodse families was het een dag waarop er veel gelezen werd en men beschikte ook over een goede huisbibliotheek.

Wanneer we de levensomstandigheden van de familie Stein zo schetsen, kunnen we ook reeds veel van de individuele eigenschappen van Edith Stein begrijpen: haar standvastigheid, wilskracht, maar ook levenslust, haar enorme werkijsver, haar engagement voor de vrouw, haar moeder was zonder twijfel een geëmancipeerde vrouw, haar voorliefde voor boeken en de studie meer in het algemeen en zeker haar diepe religiositeit.

Edith is ver boven het normale begaafd en ze heeft bovendien ook het geluk dat in 1900 de Duitse universiteiten geopend werden voor vrouwen. Dit verklaart waarom de twee jongsten van de zusters Stein, Erna en Edith aan de universiteit kunnen studeren.

In de eerste fase van het leven van Edith Stein zien we een carrièrebewuste jonge vrouw die zich dankzij haar wil, discipline en intelligentie weet door te zetten, alles is gericht op een glansrijke toekomst. 1911 schrijft zij zich in aan de universiteit van Breslau om deze 1913 te verlaten en zich volledig te concentreren op de filosofie, meer bepaald de fenomenologie aan de universiteit van Göttingen onder leiding van Prof. Edmund Husserl. Het eerder onbezorgd studentenleven zal zeer vlug een wending nemen als 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbreekt. Op dat ogenblik was Duitsland nog een keizerrijk. Dit Pruisisch keizerrijk was door en door protestants maar het had ook bijgedragen tot een vergaande integratie van de Joden. Grote Joodse wetenschappers, kunstenaars en geleerden leefden in dit land. In vele gevallen was hun jodendom eerder verbonden met de cultuur dan met de Thora. Men geloofde aan de Duitse cultuur, aan de Duitse muziek, de literatuur. God kende men niet. Zo kunnen ook de

woorden van Edith Stein in haar curriculum vitae begrepen worden: *“Ik ben Pruisisch staatsburger en Jodin”*.

In de eerste wereldoorlog streden meer Duitse Joden voor hun land dan enig andere etnische groep in Duitsland. Twaalfduizend Joden stierven voor hun vaderland. De nederlaag in de eerste wereldoorlog was een menselijke catastrofe, zoals elke oorlog, met niet alleen de ondergang van het keizerrijk maar ook met een twijfel aan die hoog gewaardeerde cultuur en bij velen, die het geluk hadden deze oorlog te overleven, rijst de zin vraag: “Wat is de zin van dit alles?” “Wat is de zin van mijn leven?” Zij voelden zich bedrogen want de oorlog werd voorgesteld als een “frisch fröhlicher Krieg” en met een bloem op de bajonet vertrokken zij in de ondergang. Voornamelijk de jonge intellectuelen geloven niet meer aan wat er verteld wordt en zij zoeken naar een diepere betekenis, naar blijvende waarden. Opvallend is dat vele Joden net in deze confrontatie naar een antwoord zoeken, niet in het jodendom maar in het christendom: Husserl, Reinach, Max Scheler, Siegfried Hamburger...Adolf Reinach, de gewaardeerde leermeester van Edith Stein en rechter hand van Husserl schrijft nog tijdens de oorlog vanuit Langemark aan de IJzer dat hij, wanneer hij dat alles zou overleven, zich niet verder zal bezig houden met filosofie maar wel met mensen tot het geloof te brengen. Ook Reinach was Joods maar hij had zich, samen met zijn vrouw Anna, bekeerd tot het protestantisme. Hij zal het niet overleven en de ontmoeting met de weduwe Anna betekent voor Edith Stein de eerste kennismaking met het Kruis. Edith Stein moet vaststellen dat Anna Reinach opkijkend naar Het Kruis, haar eigen kruis kan aanvaarden.

Later zal ze hierover vertellen:

“ Het was mijn eerste ontmoeting met het Kruis en de kracht die ervan uitgaat voor diegenen die het Kruis aanvaarden.”

Het was het ogenblik waarop mijn ongeloof instortte, het jodendom verbleekte en Christus stralend opging - Christus in het geheim van het Kruis.”

Tot zover dit citaat opgeschreven door haar novice meesteres en eerste biografe Teresia Renate Posselt.

Op het einde van de eerste wereldoorlog is Edith Stein 27 jaar oud, de eerste helft van haar korte leven. Vanaf dat ogenblik komt er een neerwaartse beweging en terzelfdertijd een toenemende verinnerlijking.

Zij kan haar dromen van een carrière niet verwezenlijken en twee keer worden haar gevoelens voor een man, Hans Lipps en Roman Ingarden, niet beantwoord. Er bestaan meerdere verwijzingen naar een suïcidale intentie, niet actief maar eerder “overreden worden” of van “een bergtocht niet levend

terugkomen". Zo schrijft zij 1925 aan Roman Ingarden: *"Maar wanneer ik op deze tijd (1917) terug kijk, dan staat op de voorgrond de troosteloze innerlijke stemming waarin ik mij bevond, deze onzegbare verwarring en duisternis. (Ik weet niet, of u dat zo echt bemerkt hebt. Verantwoordelijk daarvoor was werkelijk slechts voor een kleiner deel dat wat ik in Freiburg beleefde. Het was een lang voorbereide crisis). Het was zoals met iemand, die in het gevaar komt te verdrinken en die lang nadien in een heldere, warme kamer, waar hij volledig veilig is en van alle kanten omgeven door liefde en geborgenheid en helpende handen, plots weer het beeld in zijn ziel opkomt van het donkere, koude graf in de golven. Wat kan men dan anders voelen dan huivering en bovenover een onmetelijke dankbaarheid ten opzichte van de sterke arm, die iemand wonderbaarlijk vastgegrepen heeft en veilig aan land gebracht?"* Het beeld van de uitgestrekte hand of de arm die ons draagt, zal later vaker voorkomen in haar werken en brieven als de uitgestrekte hand van God.

Het is een levenscrisis, kaderend in een veralgemeende crisis die ongeveer 3 – 4 jaar duurt (1918-1921) en waarin zij zich steeds meer verdiept in het christendom, aanvankelijk in het protestantisme. Aan Max Scheler stelt zij vast dat men "katholiek kan zijn én intelligent". Dit geeft ons wel een beeld hoe men tegenover het katholicisme stond. Het verklaart ook waarom het voor moeder Stein zulk een slag was wanneer haar jongste dochter zich liet dopen en dan nog katholiek! Dit was net een brug te ver. Doorslaggevend voor Edith wordt de lectuur van het leven van Teresa van Avila waarop zij zich het katholicisme toewendt en zij 1922 gedoopt wordt. Zij wordt lerares in Speyer en 8 jaar later docente aan het pedagogisch instituut in Münster. Nadat Hitler 1933 rijkskanselier wordt mag ze geen les meer geven en ook niet meer in het openbaar optreden. Nu kan zij haar wens vervullen en intreden in de karmel van Keulen. Na de Reichskristallnacht van 9 november 1938 beseft zij dat zij als Jodin een gevaar is voor haar communiteit. Op Oudejaarsavond 1938 komt zij naar de karmel in Echt, Nederlands Limburg.

Vanaf 14 juli 1942 werden in Nederland Joden systematisch afgevoerd via het kamp Westerbork. Na een protestbrief van Kardinaal De Jong, voorgelezen in alle katholieke kerken werden de katholieke gedoopte Joden als allereerste gevangen genomen op 2 augustus 1942. De kloosters werden letterlijk uitgekamd. Ongeveer een week later vond het transport plaats van Westerbork naar Auschwitz waar Edith, haar zuster Rosa en zovele anderen vermoedelijk in de nacht van 9 augustus vermoord werden. Zij is dus wel degelijk als Jodin naar Auschwitz gebracht maar specifiek omdat zij katholiek gedoopt was en dit in een wraakactie tegen de katholieke kerk. Dit werd ook aangevoerd in het proces tot haar zaligverklaring.

3. Edith Stein als zoekende

Edith Stein heeft het jodendom dat zij als zeer traditioneel had leren kennen, achter zich gelaten zonder het ooit te verloochenen. Zij wende zich meer het christendom toe maar op deze zoektocht werd zij geholpen door mensen. Ook ikzelf werd geholpen door mensen! Hieronder bevinden zich collega's filosofen zoals Reinach, zijn echtgenote Anna, zijn zus Pauline, de fenomenoloog Max Scheler. Het zijn mensen die de mening zijn dat alleen de godsdienst de mens tot mens maakt.

Edith Stein kijkt bewonderend naar hen op: niet meer de wetenschap staat op de voorgrond maar de mens als geheel.

Maar het zijn niet alleen beroemde of hoog begaafde filosofen die indruk op haar maken, er zijn ook eenvoudige, anonieme mensen die belangrijk worden op haar weg.

Dit kan zeer mooi geïllustreerd worden met een gebeurtenis die zij beschrijft in haar autobiografie. Als Edith 25 jaar oud is, bezoekt zij met Pauline Reinach de stad Frankfurt. Het is voor haar een tijd van grote innerlijke onrust, ver verwijderd van de stabiliteit die zij later zal vinden in het geloof. Ze gaat met Pauline in de dom en daar gebeurt er iets dat een merksteen zal worden op haar verdere levensweg. In haar autobiografie schrijft zij: *“Wij gingen voor een paar minuten de dom binnen en terwijl wij in eerbiedig zwijgen daar vertoefden, kwam een vrouw met een boodschappentas binnen en knielde voor een kort gebed in een bank. Dat was iets heel nieuws voor mij. In de synagoge en de protestantse kerken kwam men alleen maar voor de godsdienstoefeningen. Hier kwam echter iemand midden uit haar alledaagse bezigheden in een lege kerk als het ware voor een vertrouwelijk gesprek. Dat heb ik nooit kunnen vergeten.”*

Deze haast alledaagse scene maakt ons op verschillende punten attent. Op de eerste plaats: God raakt de zoekende, twijfelende mens meestal niet direct aan maar Hij bedient zich van mensen die het geloof werkelijk beleven. Door de diep gelovige houding van een eenvoudige vrouw wordt de hoog intelligente, rationele Edith Stein in het diepst van haar zwijgzaam hart aangesproken. Het begint dus met zwijgen. Waar de mens in zijn leven plaats maakt voor een respectvolle stilte en zwijgen, zal God de kans krijgen om zich op een of andere manier kenbaar te maken.

Van belang is ook dat deze eenvoudige vrouw nooit geweten heeft welke essentiële invloed zij uitgeoefend heeft op de Edith Stein, de latere heilige Teresia Benedicta a Cruce. Deze vrouw heeft zich nooit gerealiseerd dat zij op dat ogenblik een werktuig Gods was. Zo werkt God in deze wereld. Het blijft zijn geheim hoe vaak Hij ons reeds heeft ingezet als zijn instrument en hoe vaak Hij ons nog zal nodig hebben om in het leven van anderen werkzaam te worden. Hij gebruikt ons als een levende bijbel voor diegene die de bijbel niet kunnen begrijpen.

Nog een ander punt moeten wij voor ogen houden: of deze vrouw met haar boodschappentas nu oud of jong was, rijk of arm, doet niets ter zake. Dit is volledig bijkomstig in vergelijking tot datgene wat er over haar gezegd wordt. Midden in het alledaagse leven was zij niet alledaags geworden. Voor haar was het vanzelfsprekend geworden om het alledaagse regelmatig even achter zich te laten en de nabijheid op te zoeken van Diegene die ons in de stilte opwacht.

Bepalend voor Edith Stein was dat zij begreep dat de ware, geneeskrachtige rust te vinden is bij de Ene die God is. Zij beseftte dat al onze bezigheden, zo belangrijk zij ook mogen zijn, niet ons diepste wezen uitmaken. Een moeder kan zich bekommeren om de vele taken in het gezin, een zakenman zal raad geven aan zijn cliënten, een arts zal zich inzetten voor zijn patiënten; allemaal handelen zij in een bepaalde functie, die van moeder, die van zakenman, die van arts, maar zij riskeren even zeer functionarissen te worden. Zij verschillen van diegene die na zijn dagtaak in een kerk of kapel gaat om er stil te bidden. Alleen in deze stilte laten wij alle functies achter ons om voor God alleen nog maar mens te zijn, maar dan volledig.

De ervaring die Edith Stein daar in Frankfurt gemaakt heeft is dat we alleen voor God volwaardig mens zijn en blijven.

Men kan dit verhaal van Edith Stein lezen als een mooie anekdote maar men kan zich ook de vraag stellen: "Heb ik dit zelf reeds beleefd?" en "Hoe heb ik geantwoord?"

Persoonlijk mag ik God dankbaar zijn dat Hij me regelmatig "engelen" op mijn weg gestuurd heeft. Misschien was het ook wel nodig want het zwijgen en het stil maken zodat God zijn stem kan laten horen, zijn niet bepaald mijn beste kanten. Deze "engelen" waren mijn onmiddellijke medemensen: medestudenten, patiënten, ouders van patiëntjes, zelfs pasgeborenen. Telkens weer ging het om een in relatie treden met de "andere". Een voorwaarde is dus zeker het stil maken in de zin van het kunnen luisteren maar even belangrijk is de oprechtheid waarmee men zich geeft in deze relatie. De vrouw in de dom van Frankfurt heeft geen rol gespeeld in een bepaalde opvoering.

Deze oprechtheid wordt vaak bemoeilijkt doordat men een bepaalde functie heeft en er verwacht wordt dat men een bepaalde rol vervult bv. in de arts-patiënt relatie. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat één van de meest ingrijpende ontmoetingen arts-patiënt in mijn eigen leven, net een ontmoeting was waar deze rollen volledig omgekeerd werden. Tijdens een avondlijke zaalronde, riep een terminale kankerpatiënte me terug met de woorden "Als je zo voortdoet, ga je dat nooit volhouden". Ik was toen jonge assistente heelkunde en bang dat patiënte naar haar prognose zou vragen. Ik kende die maar had niet de moed de waarheid te zeggen. Met het korte zinnetje had deze patiënte het traditionele rollenmodel gekelderd en kon er nu werkelijk gepraat worden over

essentiële zaken. Zij vertelde me dat ze maar al te goed weet had aangaande haar prognose, maar ze sprak eveneens over haar christelijke overtuiging. Deze oprechtheid heeft me, als jonge, zoekende mens, zeer sterk tot nadenken gestemd en deze vrouw is zonder twijfel één van de “engelen” die God me op mijn levensweg gestuurd heeft.

4. Edith Stein en haar inzet voor de vrouw

Edith Stein heeft zich zeer sterk ingezet voor de rol van de vrouw in Kerk en maatschappij. Zij was dan wel summa cum laude gepromoveerd tot doctor in de filosofie maar een carrière uitbouwen aan de universiteit lag veel moeilijker.

Summa cum laude promoveren betekent onder normale omstandigheden een uitnodiging tot het schrijven van een hoger aggregaatsthesis. We beschikken niet alleen over drie ontwerpen voor een dergelijke thesis maar eveneens over een getuigenis van haar leermeester Husserl: “Indien een academische loopbaan voor dames mogelijk zou worden, dan kan ik u op de allereerste plaats en zeer warm aanbevelen. Husserl was principieel tegen het feit dat vrouwen aan de universiteit zouden doceren. Dit weerspiegelde zich ook in alledaagse feiten: Edith Stein werd steeds aangesproken met “Fraulein”, de mannelijke collega’s met Herr Doctor. Ik werd als assistente heilkunde, de eerste vrouw aan de KUL door Prof. Lacquet systematisch aangesproken met “juffrouwke” – de situatie komt me dus bekend voor.

Afgezien van het feit dat ze een vrouw was, had zij nog een uiterst belangrijke factor tegen zich: zij was Jodin!

Maar Edith Stein mocht dan wel ontgoocheld zijn, zij bleef niet mopperend bij de pakken zitten. Nadat zij lerares geworden is in Speyer merkt zij in welke lamentabele toestand het onderwijs voor jonge vrouwen zich bevindt. Zij zal talrijke voordrachten houden rond dit thema in binnen en buitenland.

Een citaat uit één van deze vele voordrachten: *“Vorming is niet een uiterlijk bezit van kennis, maar de gestalte die de menselijke persoonlijkheid aanneemt door de inwerking van velerlei vreemde krachten, resp. het proces van deze vorming. Het materiaal dat gevormd moet worden is, eerst en vooral, de aanleg van ziel en lichaam, welke de mens meebrengt op de wereld, en dan het geheel der opbouwstoffen, die bestendig van buiten opgenomen en in het organisme moeten worden ingelijfd. Het lichaam onttrekt ze aan de materiële wereld, de ziel aan haar geestelijke omgeving, aan de wereld van personen en goederen, welke voor háár voeding bestemd zijn.*

De eerste en fundamentele vorming komt altijd van binnen uit.”

Vorming heeft dus meer te doen met een rijping tot een eigen gestalte.

Edith Stein houdt dus een pleidooi voor een samenhangende vorming en geen abstracte benadering. Dat blijkt ook uit het feit, dat Edith Stein de religieuze opvoeding als materieel fundament voor elke opvoeding beschouwt. De hoge inschatting van het godsdienstige kan men in al haar werken constateren en moet derhalve als het voornaamste aspect van haar pedagogie gezien worden. Daarmee wordt niet de aanpassing aan traditionele en algemene denkbeelden aangaande de vrouw nagestreefd. Integendeel, volgens haar zal veeleer de echte religieuze vorming gevoelig maken voor de “bijzondere roeping”, zoals het geval was bij de vrouwen uit het Oude en Nieuwe Testament (Judit, Esther), maar ook met het voorbeeld van haar eigen roeping.

“Ieder mensenziel is door God geschapen; iedere ziel ontvangt van Hem een stempel dat haar van elk andere onderscheidt. ..

Verder is vooral nodig: geloof in het eigen zijn en moed om zélf te zijn; tegelijk daarmee geloof in een individuele roeping tot een bepaalde persoonlijke werkzaamheid, luisteren naar de innerlijke roepstem en bereidheid er gehoor aan te geven.

Zo kunnen wij als het doel van de individuele vorming de mens noemen die is wat hij heel persoonlijk moet zijn, die zijn weg gaat en zijn werk verricht. Zijn weg: dat is niet de weg die hij willekeurig kiest, maar de weg waarlangs God hem leidt. Wie tot zuivere ontplooiing van de individualiteit wil leiden, moet leiden tot vertrouwen op Gods voorzienigheid en tot de bereidheid te letten op haar tekenen en deze te volgen.” (De Vrouw 223-224)

Zonder het te beseffen ben ik ook hier in de voetsporen van Edith Stein getreden. Niet zelden gebeurde het dat een jonge assistent heelkunde aan de opleiding begon maar dat ik betwijfelde of dit wel zijn persoonlijke roeping was of eerder het verwezenlijken van de droom van vader of grootvader. Het vergt dan wel moed om in een gesprek onder vier ogen dit te ontleden zonder de privacy of de zo groot geprezen autonomie te kwetsen.

Edith Stein heeft niet alleen veel gewerkt maar ook veel gebeden. In 2014 werd de kritische uitgave van haar werken voltooid, in totaal 27 boekdelen. Wanneer men al deze voordrachten opsomt, mag men de tijd voor de voorbereiding zeker niet vergeten, dan was er haar taak als lerares en haar wetenschappelijk werk: dan krijgt men toch wel het vermoeden dat er voor Edith Stein meer dan 24 uren in één dag waren of dat haar gebedsleven toch wel moet te kort geschoten zijn maar dat spreekt zij tegen:

“Bijzondere middelen om mijn werktijd te verlengen, gebruik ik nooit. Ik doe wat ik kan. Ons arbeidsvermogen schijnt te groeien naarmate de noodzaak dit vordert. Valt er niets dringender te doen dan neemt dit eerder af. De hemel heeft blijkbaar verstand van economie! Dat in de praktijk lang niet alles volgens de wetten van de logica verloopt, komt hier vandaan dat onze geest niet zuiver is. Het heeft geen zin hiertegen in opstand te komen; wij dienen veeleer zorg te dragen een stil hoekje te hebben, waarin wij met God zó kunnen omgaan, alsof we niets anders te doen hadden. En dit iedere dag weer opnieuw.

De eerste morgenuren, nog vóór de dag aanbreekt, schijnen wel het meest geschikt hiervoor. Daar dienen we dan telkens weer onze opdracht voor iedere dag in ontvangst te nemen, zonder zelf te kiezen. Tenslotte dienen wij ons als louter werktuig te beschouwen en vooral die krachten, waarmee wij speciaal moeten werken, niet zozeer als onze eigen vermogens leren zien, maar als Gods werken in ons.”

“Mijn eerste morgenuur behoort aan God de Heer. De dagtaak die hij me oplegt, zal ik aanpakken en Hij zal me de kracht geven om ze te voltooien.”

Uit dit omvangrijk oeuvre van 27 boekdelen heb ik voornamelijk één anekdote gekozen om aan te tonen wat het voor mij betekent christelijk gelovig te zijn:

- Het alledaagse regelmatig achter ons laten om in de Stilte Diegene op te zoeken die op ons wacht, een vriend die naar ons hunkert.
- Alle mogelijke structuurhervormingen in de kerk, zo belangrijk die ook mogen zijn, zullen tot niets leiden wanneer we niet terug leren bidden. Bij dit bidden gaat het niet uitsluitend om een menselijke prestatie maar in de zin van Edith Stein: ***“Het gebed is de hoogste prestatie waartoe de menselijke geest in staat is. Maar het is niet uitsluitend een menselijke prestatie. Het gebed is een Jakobsladder; waarlangs de menselijke geest opstijgt – en Gods genade naar de mens afdaalt. De verschillende trappen van het gebed zijn afhankelijk van de verhouding tussen de natuurlijke krachten van de ziel en anderzijds Gods genade”***
- De oprechtheid van de relatie met de medemens waarin we voor elkaar boodschappers kunnen zijn van Gods liefde.